

OLA

SIGVARDSSON

fri tanke

ÄVENTYR

I ETIKBRANSCHEN

Innehåll

Förord	6
1. Frihet kan inte tas för given	11
2. Allmänintresse = viktigt för alla	30
3. Vådan av att bli offentlig	33
4. Vi är lika inför lagen, men	40
5. Ibland är ett geléhallon en riksnyhet	50
6. Det största övertrampet	58
7. Backspegeln som föll	74
8. Kungafamiljen – ett kapitel för sig	80
9. Lögner som kittlar	97
10. Wallraffet mot PON	105
11. Dilemma i dubbelmordets skugga	116
12. Uthängda: Olsson och Persbrandt	122
13. Liten tuva	133
14. Flög plånboken ensam?	142
15. Ömsesidigt karaktärsdöd	149
16. Barn har rätt att göra sig hörda	155

17. Klavertramp i det godas namn	165
18. Även en utgivare måste göra omvärldsanalys	168
19. Varför inte låta domstolarna ta över?	173
20. Vem ska föra företagens talan?	182
21. Konsumentupplysning som smärtar	193
22. Ska medier hjälpa polisen?	196
23. Blev MO bättre än PO?	202
24. Och sen då?	208
 Efterord	 213
Anmälan till MO – så funkar det	214
Om författaren	218
Personregister	219

Förord

LARMET KOM EN tidig förmiddag på polisradion. Bankrån på Vasagatan. Skottlossning! Som yngst på Expressens kriminalredaktion var det mitt jobb att tillsammans med en fotograf kasta mig i en av redaktionsbilarna – på den tiden fortfarande rattad av en chaufför! – och dra i väg. Det här inträffade hösten 1976 och jag var praktikant från Journalisthögskolan. Skulle lära mig jobbet, få veta vad journalistik gick ut på i verkligheten utanför skolans föreläsningssalar.

Jag hade hamnat i ett intressant sällskap. På kriminalredaktionen arbetade Per Wendel, senare tidningens politiske reporter och Anders Andersson som skulle bli en av Sveriges ledande journalister när det gäller privatekonomi och småföretagande. Båda var rättframma och hjälpsamma.

Medan bilen med skrikande däck for fram längs Norrmälarstrand satt jag med anteckningsblocket i hand och försökte skriva ned de frågor min text måste svara på: När? Var? Hur? Vem? Och hur mycket? Längre hann jag nog inte innan bilen var framme.

Rånet hade utförts mot ett av Handelsbankens kontor på Vasagatan. Det låg precis under Klarabergsviadukten, mitt emot Centralen. I dag ligger det en McDonald's-restaurang i samma lokaler.

När jag hoppade ur bilen var allt över. Inte en människa på plats, en skylt i glasdörren som sa »Stängt pga rån« och en stor

rödbrun fläck på trottoaren. Ingen avspärning, men en bit bort stod ett par poliser som förbarmade sig över mig, liksom några kvadröjande vittnen. De berättade följande:

Eftersom det var måndag hade personalen i SJ:s lokaler på Centralen räknat samman alla inkomster från alla tågrestauranger i hela Sverige från den gångna helgen. Säkert flera hundra tusen. Pengarna hade lagts i en plåtlåda som placerats på en vagn. Vagnen hade skjutits ut från Centralen av två väktare, som promenerat bort till övergångsstället, väntat på grön gubbe och sedan fortsatt bort till bankkontoret.

Precis när de nådde fram till dörren kom två män i motorcykelställ och hjälmar med svarta visir springande ned för trappan som ledde från Klarabergsviadukten till Vasagatan. En av dem hade en pistol i handen och den andre möjligen en revolver. De hade hotat väktarna, en av dem hade försökt göra motstånd och skjutits med ett eller ett par skott. Rånarna hade tagit plåtlådan och försvunnit samma väg de kom.

Mer än så visste poliserna inte. Men det räckte gott och väl för en artikel i sista Stockholmsupplagan. Under eftermiddagen klarnade mystiken något. Vittnen berättade för polisen att männen haft en bil stående i garaget till Hotell Continental. Andra menade att den stått på Klarabergsviadukten.

Efter rånet körde de ett par kvarter ned till Tegelbacken, lämnade bilen (som visade sig vara stulen), sprang ned på kajen, hoppade ned i en väntande båt som i hög fart försvann ut mot Skärgården.

Och där på Tegelbacken upphörde alla spår. Såvitt jag vet greps aldrig någon för rånet, men jag hade i alla fall nog med uppgifter till en uppföljning.

Nästa morgon kom nyhetschefen förbi. Han hade fått en idé. Att jag kunde berätta fler detaljer om rånet var gott och väl. Men det behövdes en människa i storyn, annars var det

bara en notis. Han ville att jag skulle leta upp den skadskjutne väktaren, som troligen låg på sjukhus någonstans och göra en intervju med honom. Polisen hade ju sagt att han bara var lätt skadad, så det var säkert helt OK.

För detta hade nyhetschefen bokat hela den redaktionella delen av baksidan på tidningens Stockholmsupplaga. På den tiden var det ett prestigefyllt utrymme, som skulle fyllas med en knorr, gärna skriven med lätt hand så att läsaren skulle lägga från sig tidningen med ett leende. Jag hade aldrig publicerat en rad på tidningens baksida. Inte heller så många på insidorna, om sanningen ska fram. Klockan var åtta på morgonen och jag hade exakt två timmar och tio minuter på mig.

När nyhetschefen försvunnit började jag ringa. Mellan och under samtalen skrev jag stommen till artikeln, med uppgifterna om den spektakulära flykten. Jag lämnade tomma luckor på lämpliga ställen på mitt pappersmanus. Luckor där jag skulle fylla i vad väktaren sa. Om jag fick tag på honom.

På sätt och vis var uppgiften lättare då än i dag. Det fanns ingen riktig sjukhussekretess och eftersom jag visste väktarens namn var det bara att ringa runt till de olika sjukhusen och fråga om han händelsevis låg där. Ändå rann tiden i väg utan att jag fick napp. Jag försökte till och med ringa direkt till olika kirurgiska avdelningar och fråga.

Hoppet sinade och jag fasade för att gå till nyhetschefen och säga att jag misslyckats. Men när det återstod en knapp halvtimme till deadline hittade jag honom. Nere på gatan stod redaktionsbilen med motorn i gång och en fotograf i passagerarsätet. Under väntetiden hade fotografen köpt en blombukett som vi skulle ge till väktaren.

Med andan i halsen skrek jag till chauffören att vi skulle till S:t Göran. Det var tursamt, sjukhuset låg bara en kilometer från Expressen. Väl där sprang vi uppför trapporna mot den

avdelning som växeltefonisten hade uppgett. Knappt tjugo minuter kvar.

Men när vi andfådda kom upp till våningsplanet där väktaren låg inlagd hade ryktet att Expressen var på väg föregått oss. Och vi välkomnades inte med varm hand. I den breda korridoren hade personalen ställt upp sig, några arm i arm, för att blockera vägen och hindra oss från att komma fram till väktaren.

Fotografen var erfaren och hade varit med om värre. Han sa:

– Ola, spring!

Och vi sprang. Rakt mot muren av sjuksköterskor och trängde, knuffade och puffade oss med våld genom deras led. När vi kom fram till sjuksalen där väktaren låg kastade jag gårdagens Expressen, där han var omskriven, på sängbordet framför honom och la dit blombuketten. Jag hann ställa några frågor och fotografen knäppa sina bilder innan vi några sekunder senare mycket bryskt motades ut ur rummet. Tio minuter kvar.

I bilen skrev jag hastigt ned några citat på mitt anteckningsblock. Uppe på redaktionen fyllde jag i luckorna i mitt manus som jag lämnade minuten innan deadline.

Några timmar senare var tidningen ute på stan och på redaktionen var stämningen hög. En av de äldre cheferna klappade mig på axeln och sa:

– Du är en sån man möter i hissen. På väg upp när man själv är på väg ned.

Den natten hade jag svårt att sova. Om och om rullade bilderna av hur jag sprängde muren av sjuksköterskor genom huvudet. Men det var en annan sak som bekymrade mig mer. Det var texten, eller rättare sagt citaten av väktaren som jag fyllt i mina tomma luckor sekunderna innan deadline.

Enligt min text hade han hunnit säga förvånansvärt många kloka saker av typ »Jag gjorde bara vad alla väktare skulle göra«

eller »Det var en ren reflex att försöka hindra dem«. Jag minns i dag inte exakt vad jag skrev.

Men jag minns sanningen. Att allt han faktiskt hann säga de få sekunder vi var i rummet var:

– Aj, aj, jag har så ont i min tumme!

Det är inte så att jag hemlighållit den här episoden under mitt yrkesliv. Snarare har jag ofta berättat den, kanske för att hålla såret öppet. Det händer fortfarande att jag berättar den när jag i dag reser runt och föreläser.

Jag tog aldrig kontakt med mannen igen och han kontaktade inte mig. Kanske var han nöjd med den hjälteroll jag tilldelade honom. Men i skammen över vad jag gjort tändes intresset för medieetik.